

Üçlü Bağlantı (Triple Nexus) nedir?

“Triple Nexus” (Üçlü Bağlantı) kavramı, insani yardım, kalkınma ve barış aktörleri arasındaki ilişkiyi ve iş birliğini anlatmak için kullanılır. Birleşmiş Milletler’in “Yeni Çalışma Yöntemi”nde

(New Way of Working, NWoW), bu aktörlerin ortak hedeflere ulaşmak için gerektiğinde yıllar süren bir iş birliği yapmaları beklentisi dile getirilmiştir. Birleşmiş Milletler’in halihazırdaki reform sürecinde, insani yardım, kalkınma ve barış alanlarında faaliyet gösteren BM kuruluşlarının birlikte daha “uyumlu” çalışmaları öngörülmektedir. Bu yaklaşım, Dünya İnsani Zirvesi’nin (World Humanitarian Summit, WHS) tavsiyeleri ve 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (Sustainable Development Goals, SDG) gündemi ile uyumlu olarak, ihtiyaçları, riskleri ve savunmasızlık durumlarını azaltma konusunda her bir sektörün sahip olduğu mukayeseli üstünlüklerden en iyi şekilde faydalanmayı amaçlar.

“Yeni Çalışma Yöntemi” (NWoW) ilk olarak, insani yardım ve kalkınma aktörleri arasındaki iş birliğini sekteye uğratan (ve insani yardım-kalkınma ayrımı veya “ikili nexus” olarak da bilinen) “gereksiz engelleri” ortadan kaldırma hedefine yönelmişti. Bununla birlikte, Aralık 2016’da göreve başlaması vesilesiyle yaptığı açıklamada, BM Genel Sekreteri António Guterres “sürdürülebilir barış”ın “üçgenin üçüncü ayağı” olarak kabul edilmesi çağrısında bulundu.

Ayrıca 2016’da son 30 yılın rekorunu kırarak şekilde şiddetli çatışmalarda bir artış gözlemlendi. Bu çatışmaların alt ve orta gelirli ülkelerde de görülmesi konuya aciliyet kazandırdı. Geçtiğimiz birkaç on yılda hem insani yardım camiası hem de kalkınma camiası bölge güvenliğine dair endişelerle şiddet hakkında konuşmaktan kaçınmıştı ancak Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SDG) ile birlikte bir değişim yaşandı. “Nexus” kavramı yeni bir kavram değildir. Farklı isimler altında birçok defa önerilmiştir (“yardım, rehabilitasyon ve kalkınmanın bağlanması”, “insani yardım ve kalkınma bağlantısı” vb.). Bağlantıya (göç, insan hakları, güvenlik, istikrar gibi) başka unsurlar eklemeyi düşünen aktörler de olmuştur. Kavramın ilk defa ortaya atılmasından bu yana, uluslararası toplum bunun uygulamaya nasıl geçirileceği konusunda uğraşmaktadır.

Düşünme şeklini nasıl değiştirdi?

Uluslararası toplumun şiddet ve şiddetin önlenmesi konularından bahsederken kullandığı kavramlarda bir değişim gerçekleşti: Artık hakkaniyet, sivil toplumun anlamlı bir şekilde müdahil olması ve iş birliği davranışlar geliştirme konuları üzerinde daha fazla duruluyor. Dünya Bankası (World Bank) ve BM’nin “Barışa Giden Yollar” (“Pathways to Peace”) başlıklı raporu gibi raporlar, ekonomik kalkınmanın her zaman barış getirmeyebileceğine dikkat çekiyor. Uygulamaların birleştirilmesi ve uyumlulaştırılması şeklinde bir yöneliş var.

Bu sefer farklı olan ne?

Şu anda “Nexus” (Bağlantı) konusundaki tartışma, BM reformu, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SDGs), Büyük Pazarlık (Grand Bargain), Kapsamlı Mülteci Müdahale Çerçevesi (CRRF) gibi BM’nin temel süreçleriyle olan bağlantısı sayesinde ön plana çıkmış durumda. Dünya Bankası’nın barış ve kalkınma alanında faaliyet göstermesi de bu ivmenin göstergelerinden biri. Bu gibi faktörler, bu kavramın hayata geçirilmesi ihtimalini artırıyor.

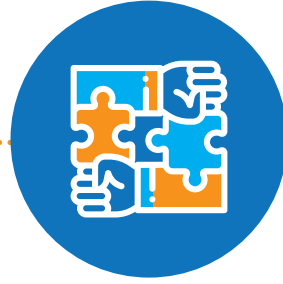
İnsani Yardım ve Kalkınmanın Birbirine Yaklaşması:

İnsani yardım ve kalkınma faaliyetleri, özellikle de en savunmasız ve en fazla riske maruz topluluklar söz konusu olduğunda, krizleri önleme, krizlere hazırlık yapma ve krizlere müdahale etme ihtiyacı etrafında birbirine yaklaşır. Çok yıllık yaklaşımlar (Humanitarian Response Plan, İnsani Yardım Planı, HRP), insani yardım alanında çalışanların kronikleşmiş krizlere nasıl müdahale edeceklerini belirlemelerine yardımcı olur ama bu yaklaşımların, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SDGs) ile ilgili ihtiyaçların karşılanması için tasarlanmış kalkınma yatırımlarıyla da desteklenmesi gerekir.

Senegal’de insani kaygılar, Birleşmiş Milletler Kalkınma Yardımı Çerçeve Belgesi’ne (The United Nations Development Assistance Framework, UNDAF) dahil edilmiştir ve İnsani Yardım Planı (HRP) yürürlükten kaldırılmıştır. Bu yöntem, insani yardım ve kalkınma aktörlerinin ortak planlama yapabilmesini ve iki sektör arasındaki açığı kapatabilmesini sağlar. İnsani yardım ihtiyacı daha geniş bir çerçeveye dahil edilmiştir ve UNDAF danışma toplantılarına ve platformlarına STK’lar da katılmaktadır.

İnsancıl Aktörler

Geliştirme Aktörleri

Barışçıl Aktörler

UNDAF, BM sisteminin ulusal kalkınma önceliklerine ve sonuçlarına yönelik tavrını ve kolektif vizyonunu normatif planlama ilkelerine dayalı olarak açıklayan, stratejik ve orta vadeli bir sonuç çerçevesidir.

Acil Durum Açığı

Hayat kurtarıcı yardım ve korumanın doğru zamanda, doğru yerde, yeterli miktarda olmaması durumudur.

Harici faktörler

Artan ihtiyaçlar, değiden jeopolitik ortam ve insani faaliyetlerin siyasallağması gibi nedenlerle insani yardım sektörünün yükünün artması, prensiplerin ağınmasına ve sektörün çalığma yönteminin değiğmesine neden oldu.

Dahili faktörler Yapılar, araçlar ve finansman mekanizmaları, güvensizliği yönetme kabiliyetimiz ve acil insani durum anlayığı. Kalkınma ve barığ hedefleriyle uyumlu davranabilmemizin yolu bağlantı kurmaktan geçer. Asıl fark yaratan, birbirini tamamlar nitelikte olmaktan ziyade uyumlu olmaktır. Çatığma ortamlarında gerçekteğirilen insani faaliyetlerle, toplum yapısında geniğ çaplı bir değiğim gerçekteğirmeyi hedefleyen reform gündemi arasında bir gerilim söz konusudur. Burada söz konusu olan risk, insani faaliyetlerin siyasallağması Đeklindeki mevcut eğilimin güçlenmesi ile koruma dahil yeterli hizmetin ulağmaması, insanlara eriğimin zorlağması ve siyasi görüğleri nedeniyle muhtaç durumdaki insanlara yardım götürülmemesidir.

STK'ları nasıl etkiler

- Hükümetlerin kontrolü altında olmayan bölgelerde çalışan insani kuruluşlar için ilave zorluklar.
- İnsani yardım alanındaki risklerin artması.
- Koruma konusundaki analizlerde açıkların olması Ör. Nijerya ve Mali.
- Yeterli acil durum müdahalesine ilişkin kapasite, mevcudiyet ve temin konularının birbirinden bağımsız görülmesine odaklanma eksikliği.

Zorlukları neler?

"Nexus" (Bağlantı) hedefinin uygulanmasına eşlik eden bazı zorluklar ve kaygılar söz konusudur.

Sivil toplumun rolü

Bağlantı hedefinin uygulanması konulu tartışmalara sivil toplum yeterince katılmamaktadır:

- İnsani Yardım Ülke Ekibi'nin (UN Country Team, UNCT) aksine, BM Ülke Ekibi'nde (Humanitarian Country Team, HCT) sivil topluma resmi olarak yer ayrılmamış olması
- Yerleşik Koordinatör (Resident Coordinator, RC) konumunun güçlendirilmesi, Ortak Yönlendirme Komitesinin oluşturulması ve Kuruluşlar Arası Daimî Komite (IASC) ile bağlantı kurulması gibi politikalarda sivil toplumun rolünün açık bir şekilde dile getirilmemesi.

Ortak bir dilin olmayışı Sorunların, tanımların ve kavramların ne olduğu konusunda bir anlayış birliği mevcut değildir. Bu durum hem farklı sektörler arasında hem de sektörlerin kendi içlerinde görülmektedir. Sık sık varsayımlarda bulunulmakta ve aktörler bu farklılıkları konuşmak için bir araya gelmemektedir.

"Direnci olma" (Resilience) kavramı her sektörde farklı yorumlanmaktadır. Barış inşası aktörleri için bu kavram, riskleri yönetmek ve çatışma durumlarına dayanma direncini artırmak anlamına gelirken kalkınma aktörleri bu kavramı geçim sağlama ve iklim değişikliği bağlamında kullanmaktadır. Bu durumda "direnci olma" konusunda iletişim kurmak zorlaşmaktadır. Sık sık varsayımlarda bulunulmakta ve aktörler bu farklılıkları konuşmak için bir araya gelmemektedir. Kavramların farklı tanımlarıyla ilgili bir diyalog geliştirilmesi gereklidir.

Planların uyumlulaştırılması Planlama ve programlama çerçevelerinin (UNDAF ve HRP) ülke içinde birbirleriyle sistematik bir şekilde uyumlu hale getirilmemiş olduğunun altı çizilmiştir. İki çerçeve de birtakım faaliyetler öngörür ancak planlar arasında ya çok az ilişki vardır ya da hiç ilişki yoktur. Analiz araçlarının, planlama uygulamalarının ve finansman mekanizmalarının ayrı olması, insani yardım, barış inşası ve kalkınma arasındaki ayrımı genellikle yapay bir şekilde güçlendirmektedir..

Finansman temin etme zorluğu Bunun nedeni kısmen, bağlantıda çok yıllık hedeflere vurgu yapıldığı halde bu programlara finansman sağlayan birçok bağışçının bütçelerini ve harcamalarını yıllık bazda planlamasından ileri gelir. Mevcut finansman mekanizmaları, insani yardım-kalkınma inisiyatifleri için tasarlanmış bir araca sahip değildir. Finansman genellikle belirli bir plana veya programa yönelik olmaktadır ve bu durum bağlantı prensibini güçlendirici nitelikte değildir. Finansman olmadan ortak hedeflere ulaşmak zordur. Bununla beraber, Birleşmiş Milletler'in yarattığı momentum bağlantı prensibinin arkasındadır ve bağışçılar da büyük ihtimalle bağlantı prensibine uygun olarak gerçekleştirilen projelere finansman sağlamaya istekli olacaktır..

Sistemik uygulamanın olmayışı Yeni Çalışma Yöntemi'nin (NWoW) uygulanmasıyla ilgili somut örnekler ve çıkarılan derslere ihtiyaç olmakla beraber, bu yöndeki çabalar düzensizdir ve ülkeden ülkeye değişmektedir. Ortak hedeflerin farklı bağlamlarda ne anlama geldiği konusunda açıklığa ihtiyaç vardır.

İnsani prensipler, insani yardım alanındaki aktörlerin etkin bir şekilde ve mukayeseli üstünlükle faaliyet gösterebilmesi için son derece önemlidir. Bağlantı prensibi, insani faaliyetlerin siyasallaşması riskini beraberinde getirmektedir. Bağlantı prensibinin öngördüğü devlet bağlantısına rağmen insani yardım aktörlerinin nötr ve bağımsız kalmayı nasıl başaracaklarının açık olması gerekir. İnsani yardım alanı korunmadığı takdirde, aktörlerin kriz durumundaki insanlara erişimi zorlaşacaktır. İnsani yardım ihtiyacı ulusal önceliklerle çatışır mı? Yeni politikaların olumlu bir tarafı var mı?

- Kronikleşmiş krizlerde kalkınma aktörlerinin ve programlarının daha büyük ölçekli varlığı.
- İstikrarlı bağlamlardaki kronik krizlerde sürdürülebilir çözümler.
- Her bir aktörün/sektörün mukayeseli üstünlüklerine ilişkin ayrıma zarar vermeksizin tüm uluslararası politikaların birbirini tamamlayıcı niteliğinin artırılması.
- Çok yıllık planlama ve kaynak teminine odaklanma, ön safta acil yardım sağlayanlara serbest kullanabilecekleri daha fazla finansman.

Nasıl beraber çalışabiliriz? Etkileşim fırsatları neler?

- Teorik olarak, bu sektörler arasında uyum sağlanması mümkündür. İnsani yardım sektörü bazı alanlarda kopma derecesine gelecek kadar gerilmiş durumdadır, bağlantı prensibi sayesinde kalkınma ve barış aktörleriyle yük paylaşımı gerçekleştirilebilir.
- Bağlantı (Nexus) prensibi, farklı sektörlerdeki aktörlere birbirinden öğrenme fırsatı sunar. İnsani yardım aktörlerinin kalkınma ve barış aktörlerinin faaliyetlerine destek sağlayabilmelerinin yolları vardır ve kalkınma ve barış sektörlerinin kaçınılmaz olarak siyasallaşma sonucunu getireceği varsayımından uzak durmaları gerekir. Bununla beraber, iş birliği her durumda mantıklı olmayabilir. İnsani prensipleri koruma yükümlülüğü insani yardım aktörlerine aittir ve programları uygularken ve bağlantı içinde çalışırken bağlamın da dikkate alınması şarttır.
- Başarılı iş birliği örnekleri genellikle yerel düzeyde gerçekleşir ve çatışma bölgelerinde yardım alan insanlar için genelde yardımın hangi sektörden geldiği önemli değildir. Mantıklı olduğu durumlarda birden fazla aktörün birlikte çalışması avantaj sağlayabilir, çünkü her bir aktör kendilerine özel araçları ve mukayeseli üstünlükleriyle sahadaki duruma katkı sağlar.

Turkish translation courtesy of:

İHH İnsani Yardım Vakfı tarafından Türkçe'ye tercüme edilmiştir.

Sonuç

Birden fazla alanda çalışan STK'ların gerçekleştirdikleri başta olmak üzere, bağlantı (Nexus) prensibinin hayata geçirildiği örnekler mevcuttur. Ancak bunların tespit edilmesi ve incelenmesi gerekir. Uygulama sürecine ilişkin bağlama özel ve insan odaklı yaklaşımlara ihtiyaç vardır. Sivil toplumun bu tartışmaya müdahil olması önemlidir, çünkü bu kuruluşlar iş birliğinin nasıl olması gerektiğine rehberlik etme fırsatına sahiptir. Durumu ve tartışmayı değerlendirerek somut önerilerde bulunmak ve tartışmaya rehberlik etmek önemlidir.

“Birçok konuda fikir birliğine varabiliriz ama pratikte, şeytan uygulamanın ayrıntılarında gizlidir.”
– Nina Nepesova –
